

DOI 10.31558/2519-2949.2019.1.2

УДК 321.7 (437.6)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6573-6500>

Ключкович А. Ю., Ужгородський національний університет

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ В СЛОВАЧЧИНІ В 1994-1998 рр.: БОРОТЬБА АВТОРИТАРНИХ І ДЕМОКРАТИЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ

Автор статті досліджує політичний розвиток Словацької Республіки в 1994-1998 рр. крізь призму прояву авторитарних і демократичних характеристик. Зроблено висновок, про функціонування гібридного політичного режиму з чітко вираженою тенденцією розвитку до авторитаризму. З'ясовано наступні недемократичні ознаки політичного режиму в 1994-1998 рр.: концентрація влади в державі в руках парламентсько-урядової коаліції на чолі з харизматичним лідером; спроби зміни інституційних правил політичного розвитку з метою концентрації влади; перетворення парламенту (парламентської більшості) в інструмент впливу глави виконавчої влади; нехтування правами парламентської опозиції, перешкоджання їй в діяльності; використання правоохоронних органів, спецслужб для політичної боротьби, переслідування представників опозиції; обмеження і порушення правил виборчої конкуренції та демократичного волевиявлення громадян; посилення контролю над ЗМІ; розпалювання національної нетерпимості та посилення ціннісного розколу в суспільстві; нетранспарентна приватизація і корупція; для концентрації влади зовнішньополітичні цілі приносилися в жертву внутрішньополітичним завданням.

Водночас поряд з авторитарними виокремлено й демократичні характеристики: активізація опозиційних партій, неурядових організацій, громадянського суспільства; кристалізація політичних інтересів суспільства в площині «мечіризм–антимечіаризм» та віссю «Схід–Захід»; усвідомлення громадянами недемократичності дій уряду та бажання йому опиратися, насамперед в контексті виборів 1998 р.; відносно незалежна і критична позиція інститутів, включених у систему розподілу влади (президент, Конституційний суд, парламентська опозиція).

З'ясовано передумови і чинники, які не сприяли демократизації: недосконала інституційна структура, конфліктний тип політичної культури, розщепленість політичної еліти, актуалізація національного питання, слабе поширення демократичних цінностей, соціально-економічні труднощі країни та ін.

Ключові слова: Словацька Республіка, політичний режим, В. Мечіар, коаліція, опозиція, демократична трансформація.

В контексті посткомуністичних трансформацій у країнах Центральної Європи словацький шлях демократичного переходу відзначається особливою траєкторією. В історії держави були роки, коли міжнародна спільнота з сумнівом ставилася до проголошених євроінтеграційних цілей Словацької Республіки (СР) та її можливостей демократично розвиватися. Цей складний період пов'язаний з діяльністю парламентсько-урядової коаліції на чолі з прем'єр-міністром В. Мечіаром. Суспільно-політичні оцінки діяльності третього уряду В. Мечіара (грудень 1994 р. – жовтень 1998 р.) – неоднозначні: коливаються в діапазоні між особливим «словацьким шляхом» [5, с. 11] і недемократичним «мечіаризмом» [2]. В транзитологічному аспекті врахування політичної практики функціонування гібридного режиму в Словаччині дозволяє описувати його складові в концептуальних межах «неліберальної демократії» (Ф. Закарія), «дефектної демократії» (В. Меркель, А. Круассан), «змагального авторитаризму» (Л. Вей і С. Левіцкі). Тривалість і незавершеність демократичного транзиту в Україні зумовлює академічний і політико-практичний інтерес до складних перехідних процесів, які мали місце на посткомуністичному просторі.

В рамках даної статті аналізується гібридний політичний режим в Словаччині в 1994-1998 рр. в аспекті прояву його авторитарних і демократичних характеристик.

Проблеми демократичного транзиту Словаччини докладно висвітлюються в працях З. Буторової, Л. Копечека, В. Кривого, М. Лешка, Д. Малової, Ю. Марушіака, Г. Месежнікова,

С. Сомолані. Автори констатують складність, «звивистість» словацького шляху до демократії, його «потрійність» в аспекті досягнення ключових цілей трансформації (політичної, економічної і побудови національної держави). Серед ключових дискусійних питань – взаємодія влади та «третього» сектору, співвідношення провінційно-авторитарних і ліберально-демократичних цінностей у словацькій політичній культурі, домінантність впливу структурних чи процедурних чинників на посткомуністичну трансформацію. Даючи ретроспективну оцінку розвитку Словаччини в 1994-1998 р., деякі дослідники (В. Меркель, А. Круассан) переконані, що країна не могла обрати авторитарну модель розвитку, враховуючи вплив таких структурних факторів як відносно високий рівень соціально-економічного розвитку та освіти, а також включеність її в євроінтеграційний процес. Тоді як інша позиція (С. Сомолані) вказує на те, що Словаччина могла піти й недемократичним шляхом розвитку, якщо б у визначених обставинах ключовими політичними акторами не були прийняті стратегічні рішення [1, с. 73-74].

Складність словацького транзиту в перші роки незалежності була зумовлена двома групами різноспрямованих чинників. З одного боку, рушієм для подальших демократичних перетворень у Словаччині було те, що головні інституційні характеристики політичного режиму були закладені ще в часи т. зв. «федерального» етапу переходу. З іншого боку, перші роки самостійності не сприяли демократизації, а в ряді випадків навіть зумовлювали появу недемократичних тенденцій розвитку країни під впливом цілого ряду передумов і чинників.

По-перше, інституційна структура Словаччини, хоч і відповідає стандартам парламентської демократії, не була достатньо апробована на практиці. Конституцією 1992 р. було закладено чимало інституційних і політичних ризиків у механізмах формування, функціонування і взаємодії органів державної влади.

По-друге, словацьке суспільство слабо ідентифікувало себе з власною державою. Результати соціологічних опитувань, проведених у перші місяці існування самостійної Словацької Республіки, засвідчили, що більшість словаків не була прихильниками поділу ЧСФР [1, с. 167].

По-третьє, після 1989 р. для абсолютної більшості громадян демократія була новим явищем, яке неоднозначно сприймалося посткомуністичною свідомістю, тим більше на фоні складних політичних і соціально-економічних процесів. Як засвідчує досвід посткомуністичних трансформацій, демократичні цінності адекватно сприймаються громадянами тих країн, які успішно вирішують економічні та соціальні питання.

По-четверте, утвердження Словаччини як національної держави ускладнювала ситуація з етнічною гетерогенністю (насамперед, наявність чисельної угорської меншини), на якій спекулювали окремі політичні партії. В сер. 1990-х рр. контроль над транзитом отримали саме ті політичні сили, які просуvalи ідею націоналізму з популістською риторикою.

По-п'яте, для посткомуністичної Словаччини характерний конфліктний тип політичній культурі (за типологією Г. Алмонда і Дж. Б. Пауелла), «в результаті взаємопосилюючих соціетальних поділів культурна гетерогенність словацького суспільства є сегментованою на різні політичні субкультури» [6, с. 64].

По-шосте, питання створення самостійної держави не об'єднало політичну еліту, а навпаки поглибило її диференційованість і фрагментованість, що зумовило її мінімальний процедурний, ціннісний консенсус і обмежений внутрішньогруповий комунікативний потенціал [6, с. 53].

По-сьоме, незважаючи на спільність фази «федерального» демократичного транзиту, порівняно з чеською, словацька політична еліта була менш очищеною і оновленою внаслідок обмеженості люстраційного процесу.

По-восьме, як засвідчує досвід перехідних режимів, детермінуючим чинником різких коливань у площині «демократія – авторитаризм» є постать харизматичного лідера. Такою ключовою харизматичною постаттю, що визначала формат владних відносин у перші роки незалежності Словаччини, була особа прем'єр-міністра В. Мечіара.

Наведені вище чинники та обставини суперечливо впливали на розвиток Словаччини в сер. 1990-х рр., переважно гальмуючи чи ускладнюючи демократичні перетворення в країні.

Однією з виразних недемократичних тенденцій, що чітко проявилася, по-суті, одразу після вирішення питання про державну самостійність, була орієнтованість на концентрацію влади в державі з боку прем'єр-міністра В. Мечіара та його партійних соратників. Вже з самого початку політична боротьба почала перетворюватися в боротьбу за характер режиму, за його більш демократичну, або більш авторитарну форму [1, с. 56].

На початку 1993 р. В. Мечіар опирався, насамперед, на партійний ресурс – сильні позиції Руху за демократичну Словаччину (РЗДС) в парламенті (74 з 150 депутатів) і в урядовій коаліції, де партнер – Словацька національна партія (СНП) – очолювала тільки одне міністерство. Впродовж року В. Мечіар здійснив ряд кроків, які мали на меті посилити інституційно, кадрово і медіально його владу. Однак спроба монополізації влади в перший рік незалежності Словаччини не була успішною: не вдалося взяти під контроль інститут президентства, а також забезпечити внутрішньопартійну дисципліну. Стан політичного життя в 1993-1994 рр. характеризувався як напружений і кризовий, що призвело до висловлення парламентом вотуму недовіри прем'єр-міністру В. Мечіару в березні 1994 р. та призначення позачергових парламентських виборів.

Відставка уряду не означала, що В. Мечіар залишив спроби прийти до влади. Харизматичний лідер, що проголошував популістські лозунги, опирався на потужну електоральну базу і партійний ресурс, який не мав конкурентів. Тим більше, що в опозиції залишилося мало часу, аби витворити реальну протизагугу РЗДС до парламентських виборів у вересні 1994 р. Позачергові вибори знову принесли успіх В. Мечіару, який у грудні 1994 р. сформував коаліційний уряд у складі РЗДС, СНП і Асоціації робітників Словаччини (АРС).

Пам'ятаючи причини своєї минулої поразки, В. Мечіар намагався забезпечити міцну політичну опору у владних структурах, насамперед у парламенті. Впродовж перших засідань, керуючись принципом «переможець бере все» і нехтуючи демократичною практикою парламентського представництва опозиції, т.зв. «тиха» коаліція у складі РЗДС, СНП, АРС сконцентрувала в своїх руках абсолютну більшість ключових посад, комітетів у новому парламенті. За цим же принципом ставлениками коаліції були зайняті й ряд важливих державних посад. Простір для діяльності опозиційних депутатів був обмежений політично менш значимими парламентськими органами.

Правляча коаліція здійснювала спроби змінити інституційні правила політичного процесу, які б посилювали її владу. Як зазначає С. Сомолані, в той час не йшла мова про класичну боротьбу між владою і опозицією в рамках загальноновизнаних «правил гри», а гостро ставилося питання про те, за яких правил ця боротьба взагалі відбуватиметься [4, с. 13]. Зокрема, в 1994 р. було обрано стратегічний напрямок для інституційного посилення влади правлячих партій – це можливість змінювати Конституцію СР, для чого була потрібна більшість в три п'ятих складу парламенту. Тому коаліцією була зроблена спроба переглянути результати виборів 1994 р. по відношенню до Демократичного союзу, опротестувавши його депутатські мандати. В даному випадку на заваді стала принципова позиція Конституційного суду і Центральної виборчої комісії СР.

Утримання влади передбачало необхідність дотримання партійної дисципліни в рядах правлячої коаліції (передусім, РЗДС), тому її керівництво відзначалося жорсткою позицією щодо будь-яких проявів внутрішньопартійної опозиції. Попри те, що законодавством не був передбачений партійний імператив і можливість відкликання депутата, правлячі партії вдавалися до маніпуляції з депутатськими мандатами в обхід законодавства [3, с. 42]. Переслідувалася стратегічна мета – гарантувати стабільність і лояльність парламентської більшості, щоб не допустити парламентсько-урядової кризи на кшталт березня 1994 р.

Концентрація політичної влади в державі потребувала надійної матеріальної основи, що вело до переплетення політичних і економічних інтересів, посилення олігархічних тенденцій. Приватизація державного майна з інструменту економічних реформ перетворилася на джерело корупції, непрозорої конкуренції та збагачення за принципом близькості до правлячих партій, формуючи т. зв. «ринкову економіку з наперед визначеними переможцями» [1, с. 131].

Внутрішньополітичний розвиток Словаччини був тісно пов'язаний із зовнішньою політикою, яка в 1994-1998 рр. відзначалася декларативністю і суперечливістю. Уряд В. Мечіара формально проголошував стратегічним євроінтеграційний курс, але внутрішньополітична практика доводила декларативність цих заяв і небажання Словаччини розвиватися відповідно до демократичних принципів і критеріїв ЄС. Подальші дії уряду В. Мечіара все більше переконували Захід у цьому. Після парламентських виборів 1994 р. реакція європейської спільноти на події, що відбувалися в Словаччині, ставала все більш критичною: від висловлення занепокоєння подіями в парламенті в листопаді 1994 р. до виключення Словаччини з процесу вступу до ЄС у 1997 р.

Дії правлячої коаліції наштовхувалися на критичну позицію інститутів, включених в систему розподілу влади – президента, Конституційного суду, парламентської опозиції. Зокрема, в сер. 1990-х рр. Конституційний суд СР неодноразово виконував роль незалежного арбітра у суперечках між державними структурами та своєрідного інституційного бар'єру на шляху концентрації влади у руках В. Мечіара.

Впродовж 1994-1998 рр. надзвичайно складними були відносини між президентом та прем'єр-міністром. Основи для протистояння були закладені ще за часів другого уряду В. Мечіара. М. Ковач був одним із засновників РЗДС і саме від цієї партії був обраний президентом в 1993 р. Однак, вже перебуваючи на посаді, М. Ковач відмовився виконувати роль «партійного президента» і досить швидко дистанціювався, як від партії, так і від її голови [5, с. 13]. В подальшому, незважаючи на обмежені інституційні повноваження, президент позиціював себе автономним політичним актором і виступав важливим чинником корекції політики правлячої коаліції. В березні 1994 р. критична промова президента в парламенті стала одним із стимулів для висловлення недовіри прем'єру В. Мечіару. З того часу відносини між посадовими особами носили гостро-конфліктний характер. Повернувшись до влади у 1994 р., В. Мечіар за будь-яку ціну намагався дискредитувати М. Ковача, позбавити його посади. При чому це відображалося й на інституційному рівні, оскільки використовувалися ресурси партії, парламентської більшості та урядової коаліції. В проекції відносин «президент–прем'єр» внутрішньополітичний розвиток у Словаччині був надзвичайно складним аж до зміни влади в 1998 р. Словацький варіант трансформації в період 1994-1998 рр. демонструє цікавий приклад, коли за умов демократичного інституційного дизайну проростають авторитарні тенденції, але ті ж таки інституційні рамки не дозволили утвердитися недемократичному режиму в країні.

Особлива роль у протидії авторитарним тенденціям належала «третьому» сектору. Владна коаліція сприймала і презентувала неурядові організації як ворожі Словаччині структури, що отримували завдання і фінансову підтримку з-за кордону. В умовах концентрації влади на «третій» сектор почав здійснюватися тиск, який впродовж 1995-1996 рр. переріс із спорадичного в систематичний. Наступ на громадський сектор прослідковувався у різних напрямках: законодавчі обмеження, агресивна риторика владних діячів, стеження з боку спецслужб, створення альтернативних провладних громадських організацій та ін.

Зростаючий тиск урядової коаліції виявився контрпродуктивним. Неурядові організації не залишилися пасивними до авторитарних тенденцій, в супротив активізуючи, консолідуючи та структуруючи свою діяльність. Впродовж 1994-1998 рр. громадські організації активізували свою діяльність у різних напрямках: створили єдиний центр координації дій – Грем'юм третього сектору; сконцентрували аналітичний ресурс на контролі діяльності влади та критиці її зловживань; залучили опозиційні медіа; провели ряд протестних масових кампаній («Третій сектор SOS», «І Словаччина в Європу», «ОК'98»), – які засвідчили потужний потенціал неурядового сектору та підтримку громадян.

З кінця 1996 р. на противагу консолідованому т. зв. «мечіарівському» табору починає структурно організовуватися і «антимечіарівський» табір. Поступово серед опозиційних політиків утверджується переконання про нагальність об'єднання зусиль для збереження інституційних засад демократичного режиму, тому значимість ідеологічних відмінностей при формуванні коаліції відсувалася на другий план.

Одним із чинників, що стимулював опозицію до об'єднаних дій – було проведення загальнонаціонального референдуму у 1997 р. У процесі підготовки до референдуму виникло об'єднання «Спільна акція за референдум», яке підтримали громадські організації і майже всі опозиційні парламентські партії. Ситуація навколо референдуму відзначалася високим рівнем політизації і конфліктності, в протистояння були втягнуті владні та опозиційні партії, політики і державні діячі, громадські організації та державні інститути.

Поряд з відображенням конфліктності політичних відносин проведення референдуму вкотре засвідчило нестабільність «правил гри». Не обмежуючись маніпулятивним змістом окремих питань у бюлетені (про розміщення ядерної зброї та військових баз на території Словаччини), правлячі сили, по-суті, зірвали референдум, вилучивши питання про прями вибори президента з частини бюлетенів напередодні голосування. У відповідь опозиція закликала виборців ігнорувати референдум, що зумовило надзвичайно низьку явку – 9,5%. Зрештою, через маніпуляції з бюлетенями референдум було визнано недійсним.

Референдум 1997 р. викристалізував поляризацію суспільно-політичного життя: протистояння авторитарно-популістського «мечіарівського» табору (центр – РЗДС), з одного боку, і «антимечіарівського» табору опозиції – з іншого. «Антимечіарівському» табору бракувало централізованого полюсу аж до 1997 р., коли утворилася Словацька демократична коаліція (СДК).

Інтеграційні тенденції посилили парламентські вибори 1998 р. В контексті їх підготовки правляча більшість внесла зміни у виборче законодавство з метою обмеження консолідаційних і електоральних можливостей опозиційних партій. Законодавчі зміни було ухвалено в травні 1998 р., за чотири місяці до парламентських виборів, що значно звузило часові рамки для організаційних і коаліційних маневрів опозиційних партій. Але предметом критики стала не стільки часова, скільки змістова складова законодавчих поправок. Однією з основних виборчих новел було положення про те, що кожен суб'єкт у складі коаліції повинен подолати п'ятивідсотковий бар'єр [7, с. 1285]. Ця поправка мала чітко виражений антикоаліційний ефект, оскільки за таких умов втрачався сенс формування коаліції. Всупереч очікуванням правлячих партій, новий закон стимулював не дезінтеграційні, а об'єднавчі процеси. Під тиском антикоаліційних обмежень опозиційні сили почали змінювати свій статус і формально реєструватися не як коаліції, а як партії і формувати об'єднані списки кандидатів. Так, коаліція СДК трансформувалася у політичну партію «Словацька демократична коаліція», а партії угорської національної меншини об'єдналися в Партію угорської коаліції. Отже напередодні виборів 1998 р. владі протистояли дві потужні партії, які утворили політичне ядро і водночас окреслили широкі ідеологічні контури «антимечіарівського» табору.

Конфліктна лінія «мечіаризм–антимечіаризм» («влада–опозиція») відображала настрої в усьому словацькому суспільстві в др. пол. 1990-х рр., послаблюючи традиційний конфлікт у діапазоні ліво-правого ідеологічного спектру, і була основною для формування електоральних переваг в контексті виборів 1998 р.

Парламентські вибори 1998 р. були поворотними у розвитку Словаччини, оскільки завдяки перемозі опозиції, змінили формат парламентсько-урядового представництва політичних сил, повернули країну на шлях демократичного розвитку та євроінтеграції.

Аналіз політичного процесу в Словаччині в 1994-1998 рр. засвідчив складну конфронтаційну боротьбу авторитарних і демократичних тенденцій розвитку. Декларативно проголошуючи правову державу і захист демократичних свобод, на практиці правляча коаліція орієнтувалася на концентрацію державної влади у формі т. зв. «державно-партійного корпоративізму» [4, с. 85].

Отже, динаміка політичного процесу в 1994-1998 рр. оголила наявність складних характеристик у полярних площинах «демократія–авторитаризм», «ліберальний–неліберальний», що свідчило про функціонування гібридного політичного режиму з виразною трансформаційною тенденцією до утвердження авторитаризму. Серед недемократичних ознак політичного режиму в Словаччині варто виокремити наступні: концентрація влади в державі в руках парламентсько-урядової коаліції на чолі з харизматичним лідером; спроби зміни інституційних правил політичного розвитку з метою концентрації влади; перетворення парламенту (парламентської більшості) в інструмент впливу глави виконавчої влади; нехтування правами парламентської опозиції, перешкоджання їй в діяльності; використання правоохоронних органів, спецслужб для політичної боротьби, переслідування представників опозиції; обмеження і порушення правил виборчої конкуренції та демократичного волевиявлення громадян; посилення контролю над ЗМІ; розпалювання національної нетерпимості та посилення ціннісного розколу в суспільстві; партійно-економічний клієнтізм, нетранспарентна приватизація і корупція; для концентрації влади зовнішньополітичні цілі приносилися в жертву внутрішньополітичним завданням.

Водночас поряд з авторитарними можна виокремити й демократичні характеристики: активізація опозиційних партій, неурядових організацій, громадянського суспільства; кристалізація політичних інтересів суспільства в площині «мечіаризм–антимечіаризм» та віссю «Схід–Захід»; усвідомлення громадянами недемократичності дій уряду та бажання йому опиратися, особливо в контексті виборів 1998 р.; відносно незалежна і критична позиція інститутів, включених в систему розподілу влади (президент, Конституційний суд, парламентська опозиція). Серед чинників, що перешкождали зміцненню авторитарному політичному режиму в Словаччині, варто також підкреслити підтримку демократичної міжнародної спільноти.

Бібліографічний список:

1. Опыт демократических преобразований Словакии. Братислава: Институт общественных проблем, 2007. 213 с.
2. Leško M. Mečiar a mečiarizmus : politik bez škrupúl, politika bez zábran. Bratislava: VMV, 1996. 239 s.
3. Od Mečiara k Dzurindovi. Slovenská politika a politický systém v prvém desetiletí samostatnosti. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. 177 s.

4. Slovensko: problémy konsolidácie demokracie : spor o «pravidlá hry» pokračuje / ed. S. Szomolányi. Bratislava: SZPV, Nadácia Eberta, 1997. 207 s.
5. Sľuby a realita. Slovenská ekonomika 1995–1998. Bratislava : M.E.S.A 10 – Centrum pre ekonomické a sociálne analýzy, 1998. 175 s.
6. Szomolányi S. Kľukatá cesta Slovenska k demokracii. Bratislava: Stimul, 1999. 121 s.
7. Zákon z 20. maja 1998, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 80/1990 Zb. o voľbách... Zbierka zákonov. 1998. Č. 187.

References:

1. Opyt demokraticeskikh preobrazovanij Slovakii. Bratislava: Institut obshhestvennyh problem, 2007. 213 c.
2. Leško M. Mečiar a mečiarizmus : politik bez škrupúl, politika bez zábran. Bratislava: VMV, 1996. 239 s.
3. Od Mečiara k Dzurindovi. Slovenská politika a politický systém v prvom desiatilí samostatnosti. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. 177 s.
4. Slovensko: problémy konsolidácie demokracie : spor o «pravidlá hry» pokračuje / ed. S. Szomolányi. Bratislava: SZPV, Nadácia Eberta, 1997. 207 s.
5. Sľuby a realita. Slovenská ekonomika 1995–1998. Bratislava : M.E.S.A 10 – Centrum pre ekonomické a sociálne analýzy, 1998. 175 s.
6. Szomolányi S. Kľukatá cesta Slovenska k demokracii. Bratislava: Stimul, 1999. 121 s.
7. Zákon z 20. maja 1998, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 80/1990 Zb. o voľbách... Zbierka zákonov. 1998. Č. 187.

Klyuchkovych A. Yu. The political regime in Slovakia in 1994-1998: the struggle of authoritarian and democratic development trends

The author of the article examines political development of Slovak Republic in 1994-1998 years through the prism of manifestation of authoritarian and democratic characteristics. A conclusion is made about the functioning of the hybrid political regime with a clear tendency towards authoritarianism.

The following undemocratic features of the political regime in 1994-1998 were highlighted: the power in the country is concentrated in the hands of the parliamentary-governmental coalition led by a charismatic leader; attempts to change institutional rules of political development in order to concentrate power; the transformation of the parliament (a parliamentary majority) into an instrument of influence of the head of the executive branch; neglect of the rights of the parliamentary opposition, obstructing its activities; the use of law enforcement services, special services for political struggle, prosecution of opposition representatives; restrictions and violations of the rules of electoral competition and democratic expression of the will of the citizens; strengthening control over the media; incitement of national intolerance and increase of value fragmentation of society; foreign policy goals were sacrificed to domestic political tasks regarding the concentration of power; non-transparent privatization and corruption.

At the same time, democratic features can be noted alongside authoritarian ones: activity of civil society, opposition parties, non-governmental organizations; crystallization of the political interests of society in the planes «pro-Meciar–anti-Meciar» and «East–West»; citizens' awareness of the undemocratic actions of the government and the desire to resist it, especially in the context of the 1998 elections; relatively independent and critical position of institutions included in the system of power distribution (President, Constitutional Court, parliamentary opposition).

Factors and preconditions, which did not promote democratization, were found out: imperfect institutional structure, conflict type of political culture, differentiation of the political elite, actualization of the national question, weak distribution of democratic values, social economic difficulties, etc.

Key words: *Slovak Republic, political regime, V. Meciar, coalition, opposition, democratic transformation.*